

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БАЗИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

УДК 657.42

Алла БУГАРА

здобувач,

Південна філія Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Кримський агротехнологічний університет»

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ СОБІВАРТОСТІ ВИНОРОБНОЇ ПРОДУКЦІЇ

У дослідженні розглядаються проблеми розвитку галузей, які утворюють дохідну частину бюджету, у тому числі виноробства. Втрачену галузеву функцію наповнювача бюджету АР Крим та України можна відновити за допомогою активної орієнтації виноробного комплексу на державні інтереси. У статті удосконалено систему оцінки витрат і калькулювання собівартості продукції шляхом узагальнення та систематизації технологічних особливостей виноробного виробництва.

Ключові слова: оцінка, собівартість, виробництво, виноробство, ринок, калькуляція, виноград, вино.

У процесі формування ринкових відносин в Україні виникло багато проблем, які, попри позитивну тенденцію в розвитку економіки, ще не можна вважати вирішеними. Однією з таких проблем є розвиток галузей, які утворюють дохідну частину бюджету, у тому числі виноробства. Втрачену галузеву функцію наповнювача бюджету АР Крим та України можна відновити за допомогою активної орієнтації виноробного комплексу на державні інтереси. Для ефективного розвитку галузі необхідно мати адекватний ринковим відносинам процес надання інформації, що слугуватиме базою для прийняття управлінських рішень і оцінки як поточної діяльності, так і напрямів стратегічного розвитку виноробства.

Методичним підходам щодо оцінки витрат і розрахункам собівартості відводиться ключова роль у прийнятті управлінських рішень на підприємстві. Проблема калькулювання собівартості та обліку витрат розглянута в працях І. Басманова, П. Безруких, М. Білухи, Ф. Бутинця, С. Голова, І. Житної, Ю. Кузьмінського, В. Линника, Є. Мниха, Я. Соколова, В. Сопка, М. Чумаченка.

Але багато принципово важливих теоретичних положень, пов'язаних з оцінкою витрат і калькулюванням собівартості, залишаються дискусійними. Наявні методичні розробки побудовані на уніфікованій основі й не відображають галузевих особливостей, зокрема, виноробства. Усі ці питання вимагають вивчення й вирішення.

Метою статті є вдосконалення оцінки витрат і калькулювання собівартості продукції шляхом узагальнення та систематизації технологічних особливостей виноробства.

Сучасна ситуація в Україні характеризується багатьма економічними труднощами в розвитку промислового виробництва. Для виноробних підприємств їх подолання вимагає певних адаптаційних змін, спрямованих на поліпшення виробничої структури, упровадження нових технологій, удосконалення управління.

Однак за наявності передумов розвитку виноробства в АР Крим існують проблеми, що властиві цій галузі.

Найбільш значними є, як показали результати анкетного обстеження, незадовільний стан виробничо-технічної бази виноробства, відсутність стабільного нормативно-правового забезпечення для розвитку виноградарства та виноробства, недостатність і низька якість виноматеріалів і труднощі збуту продукції.

До основних заходів щодо розвитку виноробних підприємств можна зарахувати: стабілізацію нормативно-правової бази, яка регулює розвиток виноградарства й виноробства в Україні; об'єднання розрізаних виробничих підприємств у виноробні комплекси для плідної взаємодії підприємств первинного та вторинного виноробства; уведення пільг з оподаткування виноробних підприємств з умовою використання наданих пільг для покриття потреби в інвестиціях у розвиток виноградарства та виноробства.

У процесі дослідження оцінки витрат на виноробних підприємствах нами виявлено основні недоліки, які призводять до істотних відхилень від вимог національних стандартів. Насамперед це стосується оцінки витрат на підготовку виноробного підприємства до сезону прийому виноматеріалів нового врожаю.

У процесі реформування підприємства виноробства зустрілися з багатьма труднощами при відображенні господарських операцій. Зокрема, дані анкетного обстеження свідчать, що на момент переходу на національні стандарти залишки незавершеного виробництва (виноматеріали на витримці) та готової продукції (пляшкового вина), позначені в балансі підприємств, були механічно перенесені.

Деякі особливості оцінки витрат виноробних підприємств пов'язані зі специфікою виробництва вин. Результати показують, що застосування безперервного способу виготовлення марочного вина дозволяє інтенсивно розширювати обсяги його виробництва, отже, темпи нарощування обсягів готового вина перевищують збільшення його собівартості. Це сприятливо позначається на величині загальних витрат виробництва винопродукції.

До того ж прискорене виготовлення вина дозволяє почати процес реалізації раніше, а отже й одержати підприємству прибуток від цієї операції. Специфічною

особливістю виробничого циклу у виноробстві є багаторічна витримка вин (2-5 років для марочних, 7 і більше – для колекційних). У зв'язку з цим витрати, що включаються до складу собівартості за їх фактичною величиною, стають необ'єктивними. Зазначена проблема виникає з таких причин: наявність втрат вина при зберіганні та витримці; наявність втрат вина при переливанні; закладка пляшкового вина на колекційне зберігання на тривалий час.

У практиці господарювання суб'єктів виноробства зустрічаються ситуації, коли підприємство здійснює обмін виробленої винопродукції на інші активи, необхідні для його діяльності. У таких ситуаціях для коректного відображення вартості придбаного активу і правильного списання його на собівартість виробленої продукції використовується категорія справедливої вартості.

Вдосконалення методики оцінки та визначення ознак подібності обмінюваних виноматеріалів і вина є основними проблемними питаннями при виникненні зазначених ситуацій у виноробстві.

Калькулювання собівартості є найважливішою ділянкою роботи виноробного підприємства. Однак існують проблемні питання, що стосуються порядку оцінки витрат виробництва в ринкових умовах. Одним з таких питань є склад витрат, які вносять у собівартість продукції. У сучасних умовах господарювання собівартість за своїм складом не відображає повною мірою рівень фактичних витрат на виробництво як усієї випущеної продукції, так і окремих її видів.

Для виноробної промисловості можна рекомендувати статті калькуляції, за якими доцільно здійснювати планування і калькулювання собівартості продукції: виноматеріали; допоміжні матеріали; зворотні відходи (віднімаються); транспортно-заготівельні витрати; паливо на технологічні цілі; енергія на технологічні цілі; основна заробітна плата робітників; додаткова заробітна плата робітників; відрахування на соціальні заходи; витрати на підготовку виноробного підприємства до сезону прийому виноматеріалів нового врожаю; загальновиробничі витрати; витрати, пов'язані із тривалістю виробничого циклу; супутня продукція (віднімається); інші виробничі витрати.

Прийняття такої калькуляції як типової дозволить повною мірою використати її як методологічну основу для розробки міжгалузевих інструкцій про порядок планування, обліку та калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг). За допомогою такої калькуляції стає можливим вирішити завдання оцінки витрат майбутніх періодів, інформаційну проблему ціноутворення на вироблену продукцію та розраховувати показники ефективності діяльності виноробного підприємства.

Досвід ведення оцінки на виноробних підприємствах показує, що об'єднання виробничих витрат основного виноробного виробництва, допоміжних виробництв і обслуговуючих господарств на загальному рахунку є необґрунтованим. Поєднання витрат основного та допоміжного виробництв з оцінкою витрат, пов'язаних з соціально-побутовим обслуговуванням працівників підприємства, значно ускладнює здійснення контролюючих функцій оцінки та проведення економічного аналізу.

Великі та середні виноробні підприємства у своїй структурі мають велику кількість цехів допоміжного виробництва, кожний з яких виробляє широку

номенклатуру продукції (робіт, послуг): внутрішньозаводський транспорт, ремонтно-механічний, ремонтно-будівельний, паросиловий, енергетичний, бондарський та інші цехи.

Витрати допоміжних цехів у собівартості продукції основного виноробного виробництва сягають 25% від загальних витрат. Аналітична оцінка виноробних витрат допоміжних виробництв і особлива калькуляція собівартості робіт, послуг (номенклатура статті, порядок розрахунку) мають значні відмінності від цехів основного виробництва.

Зростання собівартості на виноробну продукцію в основному зумовлено збільшенням цін на сировину та енергоресурси. Причому частка основної сировини знижується, а частка допоміжних матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів і заробітної плати зростає. На підвищення собівартості значно впливає і зростання загальновиробничих витрат за рахунок збільшення непродуктивних витрат.

Підходи щодо розподілу непрямих витрат досить повно відображають їхню економічну сутність і роль у складі собівартості продукції. Однак існують окремі питання, які дотепер залишаються неврегульованими. Наприклад, при розподілі загальновиробничих витрат з'являються зайво розподілені або нерозподілені витрати.

Зайво розподілені постійні загальновиробничі витрати в сучасній економічній практиці не враховуються. У цьому випадку величина собівартості не є об'єктивною. У зв'язку з цим є необхідність коригування порядку оцінки таких витрат.

Для відображення нерозподілених загальновиробничих витрат нами пропонується застосовувати спеціальні рахунки, на яких протягом року враховувати ці витрати. Наприкінці року, якщо сума нерозподілених або зайво розподілених постійних загальновиробничих витрат незначна, її можна списувати на собівартість реалізованої продукції. Якщо ж різниця між розподіленою і фактичною сумою постійних загальновиробничих витрат суттєва, то її рекомендується розподіляти між незавершеним виробництвом та готовою продукцією пропорційно до сальдо цих рахунків.

Основним напрямом зниження собівартості виноробної продукції є вдосконалення механізму державного регулювання. Особливу увагу слід звернути на державне регулювання щодо фінансово-кредитної підтримки виноробних підприємств; проведення дотування виробництва, індексування гарантованих та заставних цін, з урахуванням інфляційних процесів в економіці; забезпечення захисту вітчизняних виноробних підприємств від конкуренції з боку закордонних ринків; розвитку ринкової інфраструктури та проведення заходів по демобілізації в аграрній сфері.

Найбільшого ефекту в стабілізації виноробного виробництва і його фінансовому оздоровленні можна буде досягти при комплексному здійсненні всіх указаних заходів. Нами підкреслюється, що в останні роки єдиним джерелом державного фінансування виноробних підприємств є збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства. Тому вважаємо за доцільне підвищити ставку збору.

Виноробні підприємства практично не можуть скористатися прямими інвестиціями, особливо іноземними. Тому іноземні інвестиції повинні мати цільове призначення і бути спрямовані на конкретні проекти, які мають значний економічний ефект. У

виноробному підкомплексі потребує вдосконалення також і чинна система ціноутворення. В умовах ринкового механізму господарювання планування є одним із важелів зниження собівартості виноробної продукції.

Висновки.

1. Показано проблемні питання в сучасній економіці виноробства Криму та запропоновано заходи щодо розвитку виноробства. У їх числі – стабілізація нормативно-правової бази, що регулює розвиток виноградарства та виноробства в Україні; об'єднання розрізаних виноробних підприємств у виробничі комплекси для забезпечення плідної взаємодії радгоспів і заводів; поліпшення забезпечення обіговими коштами; збільшення кількості кваліфікованих; уведення пільг з оподаткування із умовою використання сум, що вивільняються, для покриття потреби в інвестиціях у розвиток виноградарства та виноробства; вивчення та прогнозування попиту на кримську виноробну продукцію в Україні та за її межами.

2. Доведено необхідність удосконалення оцінки та відображення у фінансовій звітності специфічних для виноробства видів витрат. Уточнено організаційні та технологічні особливості виноробства, які впливають на побудову системи оцінки витрат і калькулювання собівартості винопродукції.

3. Уточнено організаційні та технологічні особливості виноробства, які впливають на побудову системи обліку витрат і калькулювання собівартості винопродукції. Виявлено проблемні питання щодо оцінки витрат підприємств виноробної промисловості, пов'язані із специфікою виробництва вин. Тривалий виробничий цикл виготовлення вина веде до того, що виноматеріали можуть перебувати у стані різного

ступеня витриманості та готовності.

4. Визначено чинники, що впливають на величину втрат вина й уточнено причини, за якими у ході виробничого процесу виробництва марочних вин відбувається збільшення собівартості готового вина та зниження вірогідності витрат, що належать до складу собівартості за їх фактичною величиною.

5. Доведено доцільність застосування способу визначення подібності активів при здійсненні товарообмінних операцій, виходячи з однакового функціонального призначення відвантаженої й отриманої продукції саме для конкретного виноробного підприємства.

6. Встановлено, що собівартість винопродукції за своїм складом економічно не обґрунтована і не відображає повною мірою рівень фактичних витрат на виробництво як усієї випущеної продукції, так і окремих її видів. Запропоновано статті калькуляції, що враховують галузеві особливості виноробства і за якими доцільно здійснювати планування, облік та калькулювання собівартості продукції виноробства. Розроблено матричну модель відповідності статей калькуляції елементам витрат у виноробстві, що забезпечить однотипність в організації планової й облікової роботи і сприятиме вирішенню інформаційної проблеми ціноутворення на винопродукцію.

7. Обґрунтовано необхідність коригування вартості залишків виноматеріалів на багаторічній витримці та приведення до зіставного рівня витрат на оплату праці. Запропоновано метод приведення витрат на витримку та витрат на оплату праці до зіставного рівня; кореспонденцію рахунків з коригування собівартості винопродукції багаторічної витримки.

Список літератури

1. Короткова О. В. *Щодо сутності конкурентоспроможності та необхідності її підвищення в сучасних умовах* / О. В. Короткова // *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного ун-ту. Серія: Економічні науки.* – 2008. – Вип.19. – ч.2. – С. 280-283.
2. Малюкіна Н. В. *Трансфертні ціни як фактор підвищення ефективності інтеграційних процесів у виноробстві* / Н. В. Малюкіна // *Агро-Світ.* – 2010. – №19. – С. 58-63.
3. Прохорчук С. В. *Перспективи розвитку виноградарства і виноробства України в умовах економічної кризи* / С. В. Прохорчук // *Бізнес – навігатор: науково-виробничий журнал.* – 2010. – № 18. – С. 42-47.
4. Тарасюк А. В. *Механізм розробки плану підвищення прибутковості підприємств виноградарсько-виноробного під комплексу* / А. В. Тарасюк // *Вісник Технологічного університету Поділля.* – 2004. – № 1. – С. 197-200.

РЕЗЮМЕ

Бугара Алла

Методические подходы к оценке себестоимости винодельческой продукции

В исследовании рассматриваются проблемы развития отраслей, которые образуют доходную часть бюджета, в том числе виноделие. Утраченную отраслевую функцию наполнителя бюджета АР Крым и Украины можно восстановить с помощью активной ориентации винодельческого комплекса на государственные интересы. В статье совершенствуется система оценки расходов и калькулирования себестоимости продукции путем обобщения и систематизации технологических особенностей винодельческого производства.

RESUME

Bugara Alla

The methodical approaches to estimation of the cost price of wine production

One of problems that are analysed in the article is the development of branches which form a profitable part of the budget, including winemaking. The lost branch function of budget of the Crimea can be restored with the help of active orientation of wine production complex on the state interests. The system of estimation of charges of cost prices of production by generalization and ordering of technological features of wine manufactures is improved.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2013 р.